

Gülten Dayıoğlu'nun Gezi Kitapları Üzerine Bir Değerlendirme*

*Keziban TEKŞAN***

*Sultan Ecem AKKAYA****

*Enes ÇİNPOLAT*****

Öz

Çocukluk, insan hayatının en önemli dönemlerinden biridir. Çünkü kişiliğin temelleri bu evrede atılır. Bu gelişim sürecinde çocuk edebiyatı ürünleri büyük önem taşır. Özellikle de disiplinler arası etkileşime izin veren, gözleme ve deneyimlere dayanan gezi türüne büyük görev düşmektedir. Bu çalışmada bilgilendirici/öğretici metin türleri arasında yer alan gezi türünün çocuk gelişimine katkısı üzerinde durulmaktadır. Ayrıca yazarlık hayatına başladığı günden bu yana hedef kitlesi yalnızca çocuklar olan Gülten Dayıoğlu'nun gezi kitapları, taşıdığı nitelikler ve çocuklara sağlayacağı katkılar yönünden incelenmiştir. Çalışma, nitel araştırma türlerinden temel nitel araştırma (basic qualitative research) çalışmasıdır. Verilerin toplanmasında doküman incelemesi yapılmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz yönteminden faydalanılmıştır. Kitapların incelenmesi Arıcı, Urgan ve Şimşek'in (2016) çocuklar için yazılan veya tavsiye edilen gezi yazılarında aranılması gereken niteliklere göre yapılmıştır. Çalışmada Gülten Dayıoğlu'nun "Kafdağı'na Yolculuk", "Okyanuslar Ötesine Yolculuk", "Bambaşka Bir Dünya Amerika'ya Yolculuk", "Efsaneler Ülkesi Çin'e Yolculuk", "Kangurular Ülkesi Avusturalya'ya Yolculuk", "Kenya'ya Yolculuk", "Mısır'a Yolculuk" ve "Meksika'ya Yolculuk" adlı kitapları incelenmiştir. Değerlendirmeler ışığında adı geçen kitapların öğrencilerin bilgilerini, düşüncelerini, gözlem becerilerini geliştireceği ve onlara farklı kültürleri tanıttığı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk edebiyatı, kültürel farklılık, eğitici metinler

An Assessment on the Travel Books of Gülten Dayıoğlu

Abstract

Childhood is one of the most important periods of human life as the personality of the child develops at this stage. Children's literature has a great importance in this development. Particularly, the travel literature based on observation and experience and allowing interdisciplinary interaction has the biggest share. In this study, the contribution of the travel literature to the child development among the informative / instructive text types is emphasized. In addition, travel books of Gülten Dayıoğlu whose target audience is merely children since the beginning of her career as a writer have been examined regarding their qualifications and contributions to the children. The study is structured on basic qualitative research method. Data

* 2. Uluslararası Sınırsız Eğitim ve Araştırma Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

**Doç. Dr., Ordu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Ordu, kezibanteksan@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5768-0022

*** YL Öğr., Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi, Ordu, ecem3240@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1429-8034

****Arş. Gör., Ordu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Ordu, enescinpolat@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3411-4300

were collected by document review. Descriptive analysis method was used for data analysis. While evaluating the content, the book of Arıcı, Urgan and Şimşek (2016) on the required qualifications for travel articles written or recommended for children were used. In this study, the following books of Gülten Dayıoğlu were examined; “Kafdağına Yolculuk (Journey to Kaf Mountain)”, “Okyanuslar Ötesine Yolculuk (Journey Beyond the Oceans)”, “Bambaşka Bir Dünya Amerika’ya Yolculuk (Journey to a Different World, America)”, “Efsaneler Ülkesi Çin’e Yolculuk (Journey to the Land of Legends, China)”, “Kangurular Ülkesi Avustralya’ya Yolculuk (Journey to Country of Kangaroos, Australia)”, “Kenya’ya Yolculuk (Journey to Kenya)”, “Mısır’a Yolculuk (Journey to Egypt)” and “Meksika’ya Yolculuk (Journey to Mexico)”. In the light of the evaluations, it is thought that the mentioned books will develop the students' knowledge, thoughts, and observation skills and introduce them with different cultures.

Keywords: Children’s literature, cultural difference, educational texts

Giriş

Her yönden iyi yetiştirilmiş bireyler toplumların geleceğini belirlemektedir. Bu nedenle çocuk eğitimi büyük önem arz etmektedir. Bu noktada “Erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adı” (Sever, 2012: 17) olarak tanımlanan çocuk edebiyatı ürünlerine büyük görev düşmektedir. Çünkü çocuk edebiyatı çocuklara hayatı öğretir, onların ilgi ve ihtiyaçlarını karşılar, onların hayal dünyasını besler, yaratıcılıklarını geliştirir ve en önemlisi onları eğlendirirken eğitir. “Usta yazarlar tarafından özellikle çocuklar için yazılmış olan ve üstün sanat nitelikleri taşıyan eserlere verilen genel ad” (Oğuzkan, 2013: 3) olarak da tanımlanan çocuk edebiyatı gerçeği bugün herkesçe kabul görmektedir. 2-14 yaşları arasındaki kimselerin ihtiyacını karşılayan bir edebiyat alanı olan çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğu okumaya yönelten ona okuma kültürü kazandıran önemli bir işlevi üstlenir. Çocuk edebiyatının temel işlevlerinden olan çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırma sorumluluğu, daha üst basamakta yer alan becerilere uygun davranışlar geliştirmelerine zemin hazırlar (Sever, 2012). Bu sayede çocuklar hem ana dilinin inceliklerini öğrenebilir hem kitaplara yansıyan insana ait duyarlılıkları edinebilirler.

Günümüzde teknolojik gelişmelerin hayatımızı derinden etkilemesiyle birlikte günlük yaşamımızın büyük bir kısmını bilgisayar ve televizyon karşısında geçiren bireylerin çoğaldığını görebiliriz. Böyle bir ortamda kitaba verilen önemin ya da kitaba ayrılan zamanın giderek azaldığını gözlemek hiç de zor değildir. Günümüzün şartları göz önünde tutulursa çocuğu kitapla tanıştıran kitap hakkında değer yargıları oluşturmasını sağlayan çocuk edebiyatı ürünlerine büyük sorumluluk düşmektedir.

Çocuk edebiyatı denilince ilk akla gelen masal, fabl, şiir, hikâye, roman ve anı gibi türlerdir. Gezi yazısı, bu türler arasında sayılmadığı gibi yazarlar tarafından da gerekli ilgiyi görmemiştir. Hâlbuki gezi yazıları çocukların bilgilerini, düşüncelerini ve gözlem becerilerini geliştiren ve onların farklı kültürleri tanımalarını sağlayan eğitici metinlerdir. “Her şeyden önemlisi bir gezi ve gözlem yazısı, çocuğun

Gülten Dayıoğlu'nun Gezi Kitapları Üzerine Bir Değerlendirme

kültürel bakış açısı kazanmasını sağlayan son derece eğitici, eğitim öğretimin vazgeçilmez unsurları arasında yer almaktadır." (Yalçın ve Aytaş, 2002: 169). Alan kaynaklarında da gezi yazısı örneği olarak çocuklara seviyelerinin üzerinde ve belli örnekler sunulmaktadır. Oysaki bugünün çocukları kolay iletişim imkânlarıyla pek çok yeri görebilmektedirler. Bunun için çocuklara bilinmeyen, görülmeyen yerleri anlatan, yeni gezi yazıları sunmak gerekir.

Gezi Yazısının Çocuk Gelişimine Katkısı

Öğrenme eylemi, kişinin yaşamı boyunca devam ettirdiği bir süreçtir. Kişi bu süreci tek bir yolla veya yöntemle yönetemez. Kimi zaman görmesi kimi zaman duyması kimi zamanda okuması gerekir. "Başlangıçta etrafındaki dünyayı ve insanları, annesinin aracılığı ile tanımaya çalışan çocuk, daha sonra bu tanıma işini kendi duyu organları ile gerçekleştirmeye girişir." (Şirin, 2000: 173). Kendi duyu organları dış dünyadan gelen uyarılara yetersiz kaldığında ise çeşitli yöntemlere başvurur. Özellikle de masal çağından çıkan ilköğretim düzeyindeki çocuklar, içine doğup büyüdüğü kültürü tanımaya başladıkça kendi kültürünün dışında kalan bir unsur, oyunu, giyeceği, yiyeceği ve hayatı tanımak isteyeceklerdir. Gezi-gözlem yazıları da çocuğun hayatına böyle bir dönemde girerek, onları kendi yaşadıkları coğğrafyadan çok farklı coğrafyalarda yaşayan, yaşadıkları evlerden farklı evlerde yaşayan, bambaşka yiyecekler yiyen, farklı kitaplar okuyan ve hiç duymadığı isimleri olan insanlarla tanıştıracaktır. Bu durum da çocukların yaşanılan mekânın dışındaki dünyayı anlatan gezi yazılarına ilgi duymalarını sağlayacaktır.

Gezi yazısı, "bir yazarın gezdiği, gördüğü ve incelediği yerlerden edindiği bilgi, görgü ve izlenimleri yansıtan yazı" olarak tanımlanmaktadır (Kavcar ve Oğuzkan, 1999). Gezi yazarı, gözlemlendiği yerlerin sadece doğası ve iklimini aktarmakla yetinmeyip, o yerlerin gelenek, görenek, alışkanlık ve zevklerini kısacası kültürünü okurla paylaşır (Oğuzkan, 2013). Başka bir deyişle çocuğu sıkmadan dolaylı yoldan tarih, coğğrafya ve sosyal yaşamla ilgili pek çok bilgiyi çocuğa aktarır. Bir yandan çocuğu eğitirken diğer yandan da hoşça vakit geçirmesini sağlar. Çocuğun dünyayı ve çevreyi algılayış biçimini değiştirerek kendisinden farklı olan insanlara, toplumlara, kültürlere ve inançlara karşı olumlu tutum ve davranış geliştirmesini sağlar. Ayrıca farklı kültürleri kendi kültürel değerleriyle karşılaştıran çocuk, kendi kültürel değerlerinin daha iyi farkına varır. Bu da çocukta milli bir bilinç duygusunun oluşmasını sağlar. Gezi yazısıyla beraber doğal güzelliklerin farkına varan çocuk sadece insanlara değil tüm canlılara karşı saygı duymayı öğrenir. En önemlisi de gezi yazıları bir yandan çocuğun anlama-anlatma-yorumlama gibi temel dil becerilerini geliştirirken bir yandan da çocuğa okuma kültürü kazandırır. "Gezi yazılarında sosyal bilimlerden coğğrafyanın konusu olan mekânı, tarihin konusu olan zamanı, sosyolojinin konusu olan toplumu, antropolojinin konusu olan kültürü görmek mümkündür. Bu eserler gidilmesi mümkün olmayan yerler, kültürler ve zamanlara doğru okuyucuyu taşıyarak öğrencilerin

kişisel olaylara ilişkin bilgilerini genişletir. Öğrencilere yerler hakkında da hayal gücü sunar, genel kültürlerini geliştirerek bir bakış açısı kazandırır.” (Kaya ve Ekici, 2015: 92).

Gezi türünün, edebiyatımızda uzun bir geçmişi var olmakla beraber doğrudan çocuklar için yazılmış kitapların sayısı fazla değildir. Çocuk edebiyatı kaynak kitapları incelendiğinde araştırmacıların genellikle belli başlı örnekler üzerinde durduğu görülmektedir (Arıcı, 2016; Yalçın ve Aytaş, 2002; Aytekin, 2016; Oğuzkan, 2013). Bunlar; İbn-i Batuta'nın “Seyahatnamesi”, Seydi Ali Reis'in “Mirat-ül Memalik'i”, Evliya Çelebi'nin “Seyahatnamesi”, Ahmet Mithat Efendi'nin “Avrupa'da Bir Cevelan”... Bu kitaplar zengin bir içeriğe sahip olmakla beraber daha çok yetişkin dünyasına seslenen eserlerdir. Üstelik bu eserlerin yazıldığı dönemler göz önünde bulundurulursa gelişen ve değişen dünya ile birlikte insanların, şehirlerin, kültürlerin büyük değişime uğradığını söyleyebiliriz. Yaşadığımız bilgi çağından “Günümüz çocukları televizyon ve internet veya CD sayesinde dünyanın hemen her yerini görebilme imkânına sahiptir.” (Yalçın ve Aktaş, 2002: 169). Böylece okuduğu kitapla gördüğü resim arasındaki farklar çocuğu hayal kırıklığına uğratabilir. Bu yüzden çocuklar için içerik, biçim ve dil anlatım yönünden çocuk gelişimine uygun yeni eserler sunmak gereklidir.

Araştırmacılar tarafından “dünün, bugünün ve yarının yazarı” (Eskimen, 2015: 75) olarak görülen Gülten Dayıoğlu, çocuk edebiyatına yönelişini şöyle açıklamaktadır: *“Bunun pek çok nedeni var. En belirginlerini şöyle sıralayabiliriz: Ben çocukluğumda okuma açılığımı giderecek nitelikte çocuk kitapları bulamadım. Anne ve öğretmen olduğumda da benzer sorunlarla karşılaştım. Çocuğuma ve öğrencilerime okuma sevgisi, okuma alışkanlığı, okuma zevki verecek kitaplar yoktu piyasada. Çeviriler dışında tabii... Çeviri çocuk kitapları da doğrusu okuyucuyu hemen kavrayıp içine alabilecek tatta değildi. Dil ağır, anlatım aksak oluyordu... İşte bu sorunlar içinde bocalarken, çocuğuma ve öğrencilerime, kendi kurgum olan kısa öyküleri anlatmaya başladım. Bunlar pek sevildi. Sonra kaleme aldım. İki yıl itilip kakıldıktan sonra, bu öykülerimin kitaplaşmasını ve okuyucu kitlesine ulaşmasını başardım. Sonra bu işi çok sevdim. 1963 yılında çıkan ilk çocuk kitabımdan sonra, bir daha çocuklar için yazmaktan vazgeçemedim” (30 Yıl Çocuklarla Soluk Soluğa, s.52 Akt. Ateş, 1998: 21-22).*

Öğretmen olduğu yıllarda öğrencilerine okutacak nitelikli eserler bulamadığı için yazmaya başlayan Dayıoğlu, yine edebiyatımızda eksikliğini hissettiği bir tür olan gezi yazısının farkına varır ve bu türde eserler yazmaya başlar. *“Gezi yazıları o kadar önemli ki. Birçok öğretmen bunun farkına vardı. Ders kitaplarının paralelinde okutanlar var. Coğrafya, Sosyal Bilgiler derslerinde. Gittiğim yerleri birinci kaynaktan bire bir yaşayarak anlatıyorum. Gezdiğim yerlerde teyple kayıt yapıyorum. Dünyanın hemen hemen 2/3'ünü gezdim. Ama beni çok etkileyen yerleri yazıyorum. Öğrenci ve yetişkin okuyuculardan gidip de görmüş gibi hissettiklerine yönelik dönütler alıyorum.” (Kaya ve Ekici, 2015: 94) diyen yazar bu türün önemini de şu sözleri ile açıklamaktadır. *“Gerçekten, ‘Gezi türü’ kitapların dünya edebiyatında**

Gülten Dayıoğlu'nun Gezi Kitapları Üzerine Bir Değerlendirme

önemli bir yeri vardır. Ülkemizde henüz özellikle çocuk ve gençlik kesimi için özgün ve taze izlenimlerle örülmüş, gezi kitapları yok." (Okyanuslar Ötesine Yolculuk, 7).

Araştırmanın amacı, Gülten Dayıoğlu tarafından kaleme alınan gezi yazısı kitaplarını, Arıcı, Ungan ve Şimşek'in (2016) belirttiği çocuklar için yazılan veya tavsiye edilen gezi yazılarında aranılması gereken niteliklere göre değerlendirmektir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Çalışma, nitel araştırma türlerinden temel nitel araştırma (basic qualitative research) çalışmasıdır. Bir araştırmacı, fenomenolojik, gömülü teori, öyküsel analiz, eleştirel veya etnografik çalışma değil ama nitel bir araştırma çalışması yapabilmektedir. Temel amaç bir olgunun yorumlanması ve betimlenmesidir. Bu desen eğitimde yaygın kullanılan bir türdür. Verilerini görüşme, gözlem ya da doküman analizi oluşturabilir (Merriam, 2013).

Materyaller

Yapılan bu çalışmada Gülten Dayıoğlu'nun yazmış olduğu "Kafdağı'na Yolculuk", "Okyanuslar Ötesine Yolculuk", "Bambaşka Bir Dünya Amerika'ya Yolculuk", "Efsaneler Ülkesi Çin'e Yolculuk", "Kangurular Ülkesi Avustralya'ya Yolculuk", "Kenya'ya Yolculuk", "Mısır'a Yolculuk" ve "Meksika'ya Yolculuk" adlı kitapları incelenmiştir. Bu kitapların künyeleri aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 1. İncelenen kitapların künye bilgileri

Kitabın Adı (Kısaltma)	Yayınevi	Yayın Yılı	Sayfa Sayısı
Kafdağı'nın Ardına Yolculuk (KAF)	Altın Kitaplar	2017	171
Okyanuslar Ötesine Yolculuk (OÖY)	Yapı Kredi Yayınları	2018	111
Bambaşka Bir Dünya Amerika'ya Yolculuk (BBDAY)	Altın Kitaplar	2016	107
Efsaneler Ülkesi Çin'e Yolculuk (EÜÇY)	Altın Kitaplar	2017	93
Kangurular Ülkesi Avustralya'ya Yolculuk (KÜAY)	Altın Kitaplar	2010	60
Kenya'ya Yolculuk (KY)	Yapı Kredi Yayınları	2018	60
Mısır'a Yolculuk (MY)	Yapı Kredi Yayınları	2015	67
Meksika'ya Yolculuk (MEY)	Yapı Kredi Yayınları	2017	148

Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması doküman incelemesi ile yapılmıştır. Nitel çalışmalarda doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olarak kullanılabilir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde betimsel analiz yönteminden faydalanılmıştır. Betimsel analizde incelenen veriler önceden belirlenen kategorilere göre özetlenir ve yorumlanır. Bu analizde temel amaç var olan

durumu doğrudan aktarmak ve tanımlamak, verileri düzenli ve yorumlanmış bir şekilde aktarmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Değerlendirme yapılırken Arıcı, Ungan ve Şimşek'in (2016) çocuklar için yazılan veya tavsiye edilen gezi yazılarında aranılması gereken nitelikler temel alınmıştır:

- Gezi yazılarında anlatılanlar gözleme dayalı, gerçek bilgiler olmalı.
- Gezi yazısında ele alınan yöre her yönü ile tanıtılmalıdır (doğal özellikleri, tarihî ve coğrafi özellikleri, sosyo-kültürel özellikler vs.).
- Gezi yazılarında fotoğraflara yer verilmeli, ancak bu fotoğraflar anlatılan yerle bağlantılı olmak zorundadır.
- Gezi yazısının dili anlaşılır olmalıdır.
- Yabancı ülke insanların tutum ve davranışlarına yer verilirken genellemelere gidilmemelidir. Bu çocuklarda ve gençlerde ön yargılara neden olabilir.
- Üzerinde durulan konular çocukların yaşantılarıyla ilgili olmalıdır.
- Çocuklar için yazılan gezi yazıları onların ilgileri dikkate alınarak yazılmalıdır.

Çalışmanın verilerinin toplanması amacıyla kitaplar araştırmacılar tarafından üç defa okunmuştur. Daha sonra elde edilen veriler ayrıntılı bir şekilde formlara aktarılmıştır.

Çalışmanın güvenilirliğini sağlayıcı bir ölçüt olarak bulguların doğrudan aktarım yoluyla verilmesi önemli görülmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu sebeple bulgular sunulurken incelenen eserlerde kodlanan cümlelerden doğrudan alıntılar çalışmada sunulmuştur.

Bulgular

Gülten Dayıoğlu Asya, Afrika, Avustralya, Kuzey Amerika ve Güney Amerika kıtalarına gerçekleştirdiği seyahatler sonucunda *“Kafdağı’na Yolculuk”*, *“Okyanuslar Ötesine Yolculuk”*, *“Bambaşka Bir Dünya Amerika’ya Yolculuk”*, *“Efsaneler Ülkesi Çin’e Yolculuk”*, *“Kangurular Ülkesi Avustralya’ya Yolculuk”*, *“Kenya’ya Yolculuk”*, *“Mısır’a Yolculuk”* ve *“Meksika’ya Yolculuk”* adlı kitapları yazmıştır. Yazar, bu 5 kıtada gerçekleştirdiği seyahatlerde dünyanın büyük bir bölümünü görmüş ve farklı yaşam biçimleriyle karşılaşmıştır. O yerlerin kayda değer yanlarını okuyucuyla paylaşan yazar, geziyi anlatmaya yolculuğun başladığı günden başlar ve dönüş gününe kadar ki zaman içinde gerçekleşen olayları anlatır. Bu olayları okuyucuya sağlıklı bir şekilde anlatabilmek için teybini ve fotoğraf makinesini elinden düşürmez.

“Yolculuğun ilk adımından sonuna dek her şeyi sizler için minik teybime kaydettim. Gezi boyunca sizlerle birlikte gibiydim. Teybe kayıt yaparken sanki sizlerle karşı karşıyaydım.” (EÜÇY, 6)

Gülten Dayıoğlu'nun Gezi Kitapları Üzerine Bir Değerlendirme

“Uçaktaki yerimi alır almaz, hemen teybimi çıkardım. Bu büyük gezinin izlenimlerini okuyucularıma aktarmaya kararlıyım. Bu yüzden en küçük ayrıntıları bile kaydetmeye başladım.” (OÖY, 15)

Dayıoğlu, bilinçli bir gezgindir. Bu yüzden gezip göreceği yerlerle ilgili öncesinden bir ön araştırma yapar. Bu bilgileri okuyucuyla paylaşır. Daha sonra edindiği bu ön bilgileri, gezi sırasında rehberden duydukları ve kendi gözlemledikleriyle harmanlayarak okuyucuya sunar.

“Her gezi öncesinde olduğu gibi bu kez yine, gideceğimiz yerle ilgili araştırmalar yapmaya giriştim. Çeşitli kaynaklardan Kenya ile ilgili bilgiler edinmeye çalıştım. Haritada, gezeceğimiz yerlerin konumlarını inceledim.” (KY, 8)

“Geziye çıkmadan önce, gideceğimiz yerlerle ilgili ön bilgileri toplamak iyi oluyor. İnsan, bildikleriyle gördüklerini birbirini bağlayınca, gezi daha derin bir anlam kazanıyor. Biz de Mısır'ı daha önce görmemize karşın, bu geleneği bozmadık.” (MY, 8)

Dayıoğlu, gezdiği yerleri tek bir yönü ile değil, her yönü ile tanıtmaya çalışır. Çevre özellikleri, iklim, bitki, hayvan, eğitim, ulaşım, kültür... Bunları vermeye çalışırken okuyucuyu gereksiz ayrıntılarla boğmaz. Ülkeleri en belirgin özellikleri ile ortaya koymaya çalışır. “Kenya’ya Yolculuk” adlı kitabı okumaya başlayan kişi kendini tamamen “vahşi hayvanların, ilkel kabilelerin, bin bir türlü zehirli börtü böceğin” (KY, 8) kol gezdiği bir dünyanın içinde bulur. “Bambaşka Bir Ülke Amerika’ya Yolculuk” adlı kitapta ise “güzelliklerle çirkinliklerin, zenginlikle yoksulluğun, eşitlikle eşitsizliğin, açlıkla aşırı tokluğun kıyasıya çelişip durduğu yeni bir dünya”da (BBÜAY, 8) bulur. Yine “Mısır’a Yolculuk” ve “Meksika’ya Yolculuk” kitaplarını okuyan kişi kendini eski uygarlıklara ve geçmişe yolculuk yaparken bulur.

Dayıoğlu çocukları çok iyi tanıyan bir yazardır. Onların ilgilerini, beğenilerini ve okuma eğilimlerini bilir. Kitabın başında gezi konusuna dikkat çekebilmek için bunları ustalıkla kullanır.

“Amerika Birleşik Devletleri’nden selam hepinize. Bugün hep birlikte, tadına doyamayacağınız bir geziye çıkacağız. Amerika Birleşik Devletleri’ni doğudan vahşi batıya kadar bir güzel gezeceğiz, Miki ailesinin yaşadığı Disneyland’da sevimli ve akıllı yunusların, korkunç köpekbalıklarının, dev balinaların (Sev World) ve yirmi birinci yüzyılın düşsel dünyasını dolaşacağız. Bu arada Hollywood’a gidip Universal Stüdyoları’nı gezeceğiz, artistlerle tanışacağız, film çekimlerini izleyeceğiz, Kara Şimşek adlı akıllı arabaya binip resimler çektireceğiz. Başta Uzay Yolu olmak üzere, sevdiğiniz birçok filmin çekildiği setleri göreceğiz. Binbir çeşit film hilesini birlikte öğreneceğiz ve öylesine şaşıracağız ki!” (BBÜAY, 5)

“Kızılderililerin korkunç maskelerini takarız. Lamalara bineriz. Kızılderililerle Tarzanca konuşur, onlarla dost oluruz. Sonra bu yeni dostlarımızla anı resimleri çektiririz. Bir Kızılderili bebek, anasından dişleri çıkmış olarak doğarsa, ne olur biliyor musunuz? Peru'nun dünyaca ünlü büyücüleri ilginizi çeker mi? Papağanların öfkelenince, köpek gibi insanı ısırıp etini kopardığını duymuş muydunuz? İnsanların

ağızlarından düşmeyen çikletin ana maddesi, Güney Amerika'dan geliyor. Patatesin, domatesin, mısırın, tütünün ana vatanını tanımak istemez misiniz?" (OÖY, 9)

Yazar, gezip gördükleri yerleri anlatırken sık sık okuyucuya seslenir. Anlattığı konular hakkında bilgi ve görüşlerini söylemekten çekinmez. Bu durumu da Ahmet Mithat'ın roman yazma tekniğine benzetir.

"Her neyse, Ahmet Mithat Efendi gibi, dur okuyucum, diyerek açıklamalara girişmemeliyim. Ola ki sizleri sıkarım." (MEY, 127)

"...Sözün burasında dünyanın en uzun binalarını sizlere tanıtmakta fayda var. Kulağınızda bulunsun. Belki bir sohbet sırasında işinize yarayabilir. Dünyanın en yüksek binaları: Ostan TV kulesi; 570m- Moskova, Sears Kulesi; 443m- Şikago..." (BBÜAY, 97-98)

Dayıoğlu, uçak yükselir yükselmez uçağın görünümü, hosteslerin tavırları ve yolcuların birbiriyle olan iletişimlerini hakkında oluşan izlenimlerini okuyucuya aktarmaktadır. Millî ulaşım şirketimiz olan Türk Hava Yollarına da burada değinen yazar, ülke olarak ulaşım alanında geldiğimiz seviyeyi gözler önüne sermektedir.

"Mısır'a Türk Hava Yolları uçaklarıyla gidiyoruz. Türk Hava Yolları da öyle bir gelişti ki!... Uçak yolcuları için hazırlanmış olan dergiye bakıyorum. Dünya haritası üzerinde Türk Hava Yolları'nın uçuş haritası, göğsümü kabartıyor. Uçaklarımız tüm dünyayı dolaşiyor..." (MY, 8)

"Uzak Doğu'ya Türk Hava Yolları'nın Air Bus (hava otobüsü) tipi uçağıyla gidiyorduk. Kafdağı'nın ardına, kendi uçağımızla uçmak beni çok etkiledi. Uçak sanki öz malıymış gibi koltuklarım kabardı. Sonra birden, Kurtuluş Savaşı'mızı anımsadım. Kağnılarla, hatta sırtlarında mermiler taşıyarak düşmanı kovan dedelerimiz, ninelerimiz canlandı belleğimde. Keşke bu günleri onlar da görebilselerdi, diye geçirdim." (KAY, 10)

"Yol boyunca çevreyi yutarcasına" (KY, 19) gözlemleyen yazar, gezip gördüğü yerlerin doğal yapısını, çevre özelliklerini açıklayıcı bir üslupla anlatmaktadır. Ayrıca anlatımını canlı kılmak ve kolayca anlaşılmasını sağlamak için benzetme, karşılaştırma ve sayısal verilerden yararlanma yöntemlerine başvurmaktadır.

"Aslında Hamilton adası, bizim Marmaris kıyılarından güzel değil. Bir daha Marmaris'e gidersem, Cennet Adaları'na gidiyorum diyeceğim. Gerçekten görünüm Marmaris'teki gibi. Üstelik Marmaris çevresinde bir de tarihsel beldeler var." (KÜAY, 36)

"Brezilya, yüzölçümü bakımından, dünyanın beşinci büyük ülkesi. Güney Amerika kıtasının hemen hemen yarısını kaplıyor. Amazon nehrinin üçte biri Brezilya topraklarında bulunuyor... Brezilya

Gülten Dayıoğlu'nun Gezi Kitapları Üzerine Bir Değerlendirme

topraklarının büyük bölümü, henüz yerleşime elverişli bir durumda değil. Buralar, ya balta görmemiş ormanlarla kaplı ya da bataklık ve kıraç alanlar.” (OÖY, 79-80)

Dayıoğlu gezip gördüğü yerlerin iklimi hakkında bilgiler vermektedir.

“Bu topraklarda iki mevsim görülüyor. Biri yağmur mevsimi. Ötekiyse kurak mevsim. Yağmur mevsiminde ortalığı seller götürüyor. Kuraklıkta ise yer çatır çatır yarıyor. Göller, dereler hatta nehirler kuruyup çöle dönüşüyor.” (KY, 20)

“Kıtanın büyük bölümü çöl. Bir de ekvator kuşağına çok yakın. Bu yüzden, yazlar çok sıcak geçiyor. En sıcak ay, ocak ayı oluyor. En soğuk ise temmuz deniliyor. Ocakta soğuğa, temmuzda sığağa koşullandırdığımız için bu bilgileri biraz yadırgıyoruz.” (KÜAY, 17)

Çocuk dünyasında hayvanlar, canlı ve cansız yani başka bir deyişle orijinal ve kalıp oyuncak halleriyle her dönem çocukların merak duygusunu körükleyen unsurlardır. Dayıoğlu 5 kitada yaptığı geziler sonucunda çeşitli hayvan topluluklarını görmüş ve bunlara da kitaplarında yer vermiştir. Özellikle de hayvan çeşitliliği bakımından zengin bir ülke olan Kenya'yı anlatırken 30'a yakın hayvan isminden bahsetmiştir.

“Öyle çok zebra var ki!.. Hem de herbiri pek besili ve sağlıklı bir görünümde. Bu hayvanların bir işe yarayıp yaramadığını soruyorum. Sirklerde gösteri yapma dışında pek bir işe yaramıyorlar. Çünkü sırtlarına yük konup da yola koşulduklarında, kısa sürede güçleri tükeniyor. Kalp damarları çatlıyor ve hemen oracıkta ölüyorlar. Tabii zebra'nın bir görevi de aslanlara yem olmak yazık ki!” (KY, 13)

“Koala, ayağa benziyor. Ama ayı değil deniliyor. Kürkünden kötü bir koku yayılıyor. Üstelik çok da utangaç bir hayvan. Ağaç dallarına sarılarak uyuyor. Yüzünü de hep ön ayaklarıyla saklamaya çalışıyor.” (KÜAY, 27-28)

Dayıoğlu, gezip gördüğü yerlerin bitki örtüsünü anlatmıştır. Kitaplarının bazı yerlerinde bu bitkilerin sadece ismini vermiş, bazı yerlerin de ise bu bitkilerin ülkeler tarafından hangi amaçlarla nasıl kullanıldığına yer vermiştir.

“Papirüs bitkisi, kamış görünümünde. Etli gövdesi, silindirik değil de piramit şeklinde. İnsan boyunu aşacak duruma gelen papirüs bitkileri, dipten kesiliyor. Belli boylarda doğranıyor. Merdaneyle döğülüp eziliyor. Yoğun biçimde şeker salgısı içeren bu ezik parçalar, altı gün suda bekletiliyor. Kapların suyu her gün değiştiriliyor. Böylece şeker akıp gidiyor. Daha sonra parçalar, merdaneyle yufka açar gibi, iyice yassılaştırılıyor. Keçe gibi bir kumaş üstüne, kenar kenara gelecek şekilde özenle diziliyor. Sonra üstleri bir başka keçe kumaşla örtülüyor. Bu konuma gelen papirüsler, pres altına konulup iyice sıkıştırılıyor. Altı gün süren bu sıkıştırma sonunda pres açılıyor. Keçeler arasında kâğıt haline gelen papirüsler çıkarılıyor.” (MY, 51-52)

“Kaktüs bitkisi, bu yöre insanının yaşamına önemli katkıda bulunmuş. Binlerce yıldan bu yana, hâlâ da benzer amaçlarla kullanılmakta. Müzenin bir bölümü bu bitkiye ayrılmış. Etli gövde, besin olarak kullanılıyor. Salgısından alkollü ve alkolsüz içki yapılıyor. Gövde zarından kâğıt elde ediliyor. Liflerinden ip yapılıyor. Bu iplerle kumaş dokunuyor. Dikenler iğne olarak değerlendiriliyor.” (MEY, 44)

“Bazı yerlerde, göz alabildiğince uzanan papatya tarlaları görüyoruz. Altın gözlü, iri iri papatyalar... Meğer bu bitki papatya değilmiş. Pireotuymuş. Böcek ilacı yapımında kullanılıyormuş. Kenya, dünyanın pireotu gereksiniminin üçte birini karşılıyormuş.” (KY, 33)

Kültür, toplumları birbirinden ayıran ve toplumları birbirine bağlayan en önemli unsurlardan biridir. Ayrıca zenginlik kaynağıdır. Bunun bilincinde olan yazar, gezi kitaplarında bir toplumu millet yapan din dil, örf, adet, gelenek ve görenek gibi kültürel öğelere yer vermiştir. Böylece gezip gördüğü yerlerdeki zenginlikleri okuyucuyla buluşturarak çocuklarda kültürel bilinç duygusunun oluşmasına zemin hazırlamaktadır.

“Selamlaşırken, avuçlarını birleştirip göğüslerine dayıyorlar. Büyükler selamlanırken, eller başa doğru kaldırılıyor. Burada el sıkışma âdeti yok. Erkek ve kadınların selamlaşma dili ayrı. Erkek ‘tak’ kadın ise, ‘ta’ sesi çıkararak selamlıyor karşısındakini. Tayland’da benimsenen Buda dininde, insanın en kutsal yeri başıdır. Bu ülkede başa dokunmak yasak. Küçük bir çocuğun bile başını okşamak ters tepkiye yol açıyor.” (KAY, 46)

“Masailerin ilginç özellikleri, herkesin dilinde. Bunların en başında kan içme olayı geliyor. Bizim şoföre, Masailerin gerçekten kan içici olup olmadıklarını sordum. O da bana bu işi beslenmek için yaptıklarını söyledi. Yani gerçekmiş. İnek kanı içerlermiş. Bunun için ineğin kulak ardındaki şah damarları delinir, oradan fışkıran kan bir kaba doldurulur, sonra bu kap elden ele geçirilerek herkes payına düşen kanı içermiş.” (KY, 15)

Dayıoğlu, gezip gördüğü yerlerin yemek kültürüne dair izlenimlerini de okuyucuyla paylaşmıştır.

“...Masanın ortasında bütan gazıyla işleyen ocaklar var. Yemekler önümüzde pişiyor. Salata soğanı gibi ince doğranmış etler, tavaya atılıyor; onların yanına da adını bilmediğimiz sebzeler konuyor. Kimonolu kızlar hizmet ediyor sofraya. Önümüzdeki çukur tabaklara, birer yumurta kırılıyor. Etlerle sebzeleri pişiren aşçı, bu çiğ yumurtanın üstüne bir kepçe et, bir kepçe de sebze koyuyor. Ekmek yerine birer kâse haşlanmış pirinç veriyorlar. Sonra buyurun yemeğe!” (KAY, 102)

“...Burası Kenya’nın en tanınmış et lokantası. Ortada dev bir ocak var. Etler burada pişiyor. Bu restoranda, timsah, gazal, antilop, zürafa eti başta olmak üzere her tür et var. Bu hayvanlar doğadan avlanmıyor. Çiftliklerde yetiştiriliyor. Bu değişik etleri tatmaktan kendimi alamıyorum. Timsah eti, tavuk etine benziyor. Gazal ve zürafa, koyun eti tadında. Antilop sığır eti gibi...” (KY, 38-39)

Gülten Dayıoğlu'nun Gezi Kitapları Üzerine Bir Değerlendirme

Dayıoğlu, gezip gördüğü yerlerin tarihî yapıları ve mimarisi hakkında bilgiler vermektedir.

“New York’un hatta Amerika’nın sembolü durumunda olan özgürlük anıtı, bir Fransız heykeltıraş olan Bartholdi’nin girişimiyle gerçekleşti. On beş katlı bir yapı yüksekliğinde olan bu anıt, Amerika’ya Fransa tarafından armağan edildi. 28 Ekim 1886 yılında Manhattan Adası’nın 600 metre uzağındaki ada üzerine yerleştirildi. Anıtın açılışını o zamanki Başkan Cleveland yaptı. Anıt heykelin başındaki tac, yirmi ikinci katta bulunuyor. Merdivenle taca kadar çıkılabiliyor. Ancak iki saat kuyruksuz beklemek gerekiyor.” (BBÜAY, 99)

“Çin Seddi, milattan önce üçüncü yüzyılda, Çin imparatoru ÇE HUANGTİ zamanında yapılmış. Çin topraklarını, düşman saldırılarından korumak amacıyla oluşturulan bu surlar, yaklaşık üç kilometre uzunluğunda... Çin Seddi, Ay’a giden astronotlar tarafından görülebilen insan eliyle yapılmış tek anıt.” (EÜÇY, 32)

Dayıoğlu, gezip gördüğü yerlerin ekonomik yapısı ve ön plana çıkan geçim kaynakları hakkında bilgiler vermektedir.

“Merinos koyun türü, Avustralya’ya cumhuriyetimizin kurulduğu yıllarda, Türkiye’den gönderilmiş. Avustralya bu türü geliştirerek, yün fabrikası niteliğinde merinos çiftlikleri oluşturmuş” (KÜAY, 40)...“Avustralya, dünyanın en büyük yün üreticisi. Melbourne’da bu sanayinin ağırlığını taşıyor.” (KÜAY, 51)

“Japonya balıkçıları, sadece Japonya çevresindeki denizlerde avlanmıyor. Uluslararası açık denizlerde de balık avcılığı yapıyor. Çünkü açık deniz balık avcılığı için gereken araç gereçlerin en iyisini, en yararlısını kendisi üretmekte. Japonya bizden, orkinos balığı satın alıyor. Japon uzmanlar, Türk balıkçılara, orkinosun avlandıktan sonra işleniş yöntemlerini öğretmiş. İlk işlemler Türkiye’de yapılıyor. Sonra orkinoslar Japonya yolculuğuna çıkıyor. Orada Japon yöntemiyle yeniden işlenip satışa sunuluyor. Bizim orkinoslar Japonya’da çok değerli ve çok pahalı.” (KAY, 111-112)

Dayıoğlu, yurtiçinde ve yurtdışında katıldığı çeşitli oturumlarda, eğitim-öğretim sorunlarıyla ilgili bildirimler sunmuş araştırmacı bir yazardır. Ayrıca eski bir eğitimci olan Dayıoğlu, gezip gördüğü yerlerdeki ülkelerin eğitim-öğretim durumları ile yakından ilgilenmiştir. Kitaplarında ülkelerin eğitim-öğretim durumları, okuryazarlık oranları ve alfabeleri hakkında okuyucuya çeşitli bilgiler sunmaktadır. Bu bilgiler ışığında çocuklar kendi dilinin zenginliklerini farkına varacak. Ayrıca farklı dil yapılarının olduğunu sezinleyeceklerdir.

“... Japonya’da okuma yazma oranı yüzde yüze yakın. Başka bir deyişle okuma yazma bilmeyen insan, parmakla sayılacak kadar az. Onlarda zihnen özürsüz kimseler... Japonya’da halen iki çeşit alfabe kullanılıyor. Biri kırk sekiz harfli, öteki iki bin yüz kırk beş harfli. Harfler, değişik sesler veriyor. Noktalar, çizgiler harflere değişik anlam kazandırıyor. Okuma yazma öğrenmek kolay değil. Çocuklar okuma

yazmayı kırk sekiz harfli alfabe ile öğreniyorlar. Üçüncü sınıfa kadar bu alfabe ile öğrenim sürüyor. Ondan sonra iki bin yüz kırk beş harfli alfabe ile çalışmaya başlıyorlar.” (KAY, 87-88)

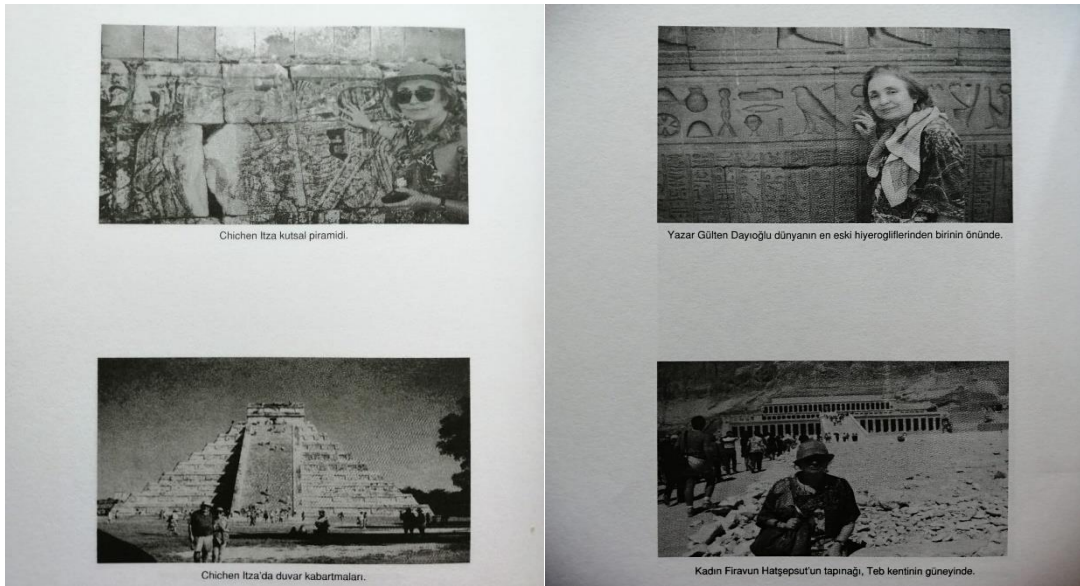
“Çin’de ilköğretim dokuz yıl. Çocuklar okula altı yaşında başlıyor. Çin alfabesi hece ve seslere dayalı. Bu yüzden, okuma yazma öğrenmek çok zor. Bir öğrenci ancak dört yılda Çince okuma yazmayı sökebiliyor. Bu arada Latin alfabesi ile okuyup yazma da öğretiyor... Çince okuma yazmayı söken bir çocuk, iki bin hece öğrenmiş oluyor. Yüksek düzeyde öğrenim gören uzmanlar sekiz bin hece biliyor. Bilgilerin belleğinde en az on iki bin hece bulunması gerek. Çin’de okur yazar oranını soruyoruz. Rehber, bunu ancak devletin bildiğini söylüyor.” (EÜÇY, 23)

Dayıoğlu, gezi türünde yazılmış kitaplara hâkim bir yazardır. Kimi yerlerde bu kitaplardan, insanlardan bahsederek çocukta merak duygusu uyandırmaktadır. Bu merak duygusuyla çocukları o eserleri okumaya yönlendiren yazar, çocuklarda okuma kültürünün oluşumuna zemin hazırlamaktadır.

“Değerli yazarımız Reşat Nuri Güntekin’in Anadolu Notları’nda gözlediği, kendinden yana yolculara bizim gezilerde de pek sık rastlıyorum.” (KÜAY, 7)

“Ünlü Türk gezgini Evliya Çelebi’nin Seyahatname’sini okuduğumda, on iki yaşındaydım. Kitabın dili, oldukça eskiydi. Bazı tümceleri, açık seçik kavrayamamıştım. Ama yine de çok etkilenmiştim. Bende dünyayı görme, yabancı insanları tanıma tutkusunu, Seyahatname’nin tüm ciltlerini sabırla okuduktan sonra, belirmeye başlamıştı.” (OÖY, 12)

Dayıoğlu, çocukların bilişsel, duyuşsal, davranışsal algılarına seslendiği gibi görsel algılarına da seslenmektedir. Yazar, her kitabın sonuna gezi sırasında çektiği resimleri koymuş. Resimlerin altına da yorumlarını eklemeyi unutmamıştır. Bunları görüp inceleyen çocuk hem kitap içerisinde anlatılan hadiseleri birebir görme olanağına sahip olacak hem de yazarla özdeşim kurmasını kolaylaştıracaktır.

Görsel 1. Geziler sırasında çekilen fotoğraflardan örnekler (MEY, MY)

Gülten Dayıoğlu'nun Gezi Kitapları Üzerine Bir Değerlendirme

Dayıoğlu, gezip gördüğü yerleri anlatırken hitap ettiği kesimin dil özellikleri göz önünde bulundurarak açık, anlaşılır ve akıcı bir üslup kullanmıştır. Uzun cümleler içinde çocuklar kaybolmasın diye kısa cümlelere yer vermiş. Ayrıca onlarla konuşuyormuş havası içinde samimi bir anlatımı vardır.

Yabancı ülkelere giden gezgin, nasıl ki orayı bilmediği için çevreyi tanıtip gezdirecek bir rehberle ihtiyaç duyarsa çocuklarda bilmediği, tanımadığı bir dünyaya geldiklerinde kendilerine bu dünyayı tanıtacak bir rehberle ihtiyaç duyacaklardır. Bunun farkında olan yazar, gezi kitaplarında bazen doğrudan bazen de cümleler içine serpiştirdiği iletilerle dünyaya, insanlığa, çevreye dair mesajlarını okuyucuya vermeye çalışmıştır.

“Yüreğimi sürekli olarak kemirip duran bu korku ve dirliksizliğin kaynağı, yeryüzündeki insanlar arasında hızla gelişen sevgiden yoksun, bencil ve katı ilişkiler. Bu yüzden, bir gün tüm bu görkemli güzelliklerin, eşsiz tarihsel değerlerin, çılgın bir savaşıla yok edileceğini düşünmekten kendimi alamıyorum. Bu düşünce de beni, dirliksiz ve mutsuz kılıyor. Dirliksizliğin doruğuna çıktığım anlarda: EY İNSANLAR! NE OLUR DÜNYAMIZA KIYMAYIN! diye haykırmak geliyor içimden.” (KÜAY, 60)

“Yolcular arasında oluşan dostluk havasının nedeni, bence, amaç birliği. Herkesin amacı ilk durak olan Bombay'a sağlıkla ulaşmak. İnsanlar arasındaki uyumu bu amaç birliği oluşturuyor. Demek ki yeryüzündeki tüm insanlar, insanca bir amaç çevresinde birleşseler düşmanlık ve savaş, giderek yerini dostluğa ve barışa bırakabilir. Neden olmasın?” (KAY, 13)

Sonuç

Gülten Dayıoğlu, gezi kitaplarında aktardığı bilgileri söz edilen yerleri gezerek-görerek edindiği bilgileri kendi yorumuyla kaleme alarak aktarmıştır. Yazar, bu gözlemleri yaparken ses kayıtları tutmuş, rehber anlatımından yararlanmış ve kendi yorumunu katmıştır. İncelenen kitaplarda olduğu gibi anlatılanların gerçek gözlem ve bilgilere dayanması metnin inandırıcılığını ve çocuğun ilgisini artırabilir.

Dayıoğlu, geçmiş olduğu ülkelerin en belirgin özelliklerini ön plana çıkartmakla beraber ülkelerin doğal güzelliklerini, coğrafi özelliklerini, sosyo-ekonomik yapısını ve kültürel değerlerine de yer vermiştir. Bu anlattıklarının fotoğraflarını çekip okuyucuyla paylaşarak onların gezme görme arzuna da cevap vermiştir.

Yazar, gezdiği ülkelerde anlattığı kültürler, mekanlar ve doğa ile ilgili fotoğrafları da yorumlarıyla birlikte paylaşmayı unutmamıştır. Böylelikle çocukların anlatıya ilgisi fotoğraflarla canlı tutulabilir ve edindikleri bilgileri kafalarında daha net canlandırma imkânı bularak hayal güçleri geliştirebilir.

Hedef kitlenin gelişim özelliklerini göz önünde bulunduran yazar, eserlerini sade, akıcı, anlaşılır ve samimi üslubuyla kurgulamıştır. Bu sayede çocuk, okuduğundan daha kolay anlam çıkarabilecek ve olayları yorumlayabilecektir.

Yazar, gezip gördüğü yerlerdeki insanların davranışlarını yansıtırken çocukların gelişim özelliklerini de göz önünde bulundurmıştır. Bu sayede çocuklar okuduklarını yansız ve ön yargılara varmadan değerlendirebilme olanağı bulabilir.

Çocuk edebiyatının önemli bir yapı taşı olan, çocukların düş dünyasına ışık tutan, farklı dünyalara yeni serüvenlere vize veren Gülten Dayıoğlu'nun gezi kitapları, çocukların kendi hayatına dâhil olmayan yerleri gezme ve görme ihtiyacını karşılamaktadır. Çocukların beğenilerini ve eğilimlerini yakından takip eden yazar bu yönüyle çocukların dünyasına seslenerek onların ilgilerini daima canlı tutmaktadır.

Araştırma içinde sunulan bilgiler, gezi yazılarının çocuklarda merak ve keşfetme duygusuna seslenerek onların gezme ve görme ihtiyacını karşıladığını ve farklı kültürleri tanınmasına imkân sağladığını göstermektedir. Bünyesinde Tarih, Coğrafya ve Türkçe gibi disiplinler arası etkileşimi barındıran ve bilgilendirici/öğretici metin türleri arasında yer alan gezi yazıları, çocukların haritadan gördükleri, kitaplardan okudukları veya öğretmenleri tarafından anlatılan kıta, ülke ve şehirlerle ilgili birçok bilgiyi içselleştirmelerine, yakından tanımlarına imkân sağlamaktadır.

Ayrıca, incelenen kitaplar gerek akıcı ve etkileyici üslubuyla gerekse içinde barındırdığı açıklayıcı ve betimleyici anlatımlarla Türkçenin anlatım zenginliklerinin çocuklar tarafından fark edilmesine hizmet etmektedir. Değerlendirmeler ışığında Gülten Dayıoğlu'nun gezi kitaplarının, bu alandaki boşluğu önemli ölçüde doldurabilecek nitelikte ve özgünlükte olduğu düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Arıcı, A. F. (2016). *Çocuk Edebiyatı ve Kültürü*. Ankara: Pegem Akademi.
- Arıcı, A. F., Ungan, S. ve Şimşek, T. (2011). Çocuk edebiyatı türleri ve çocuk eğitimine katkıları. T. Şimşek içinde, *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı el kitabı* (217-328), Ankara: Grafiker Yayıncılık.
- Ateş, K. (1998). *Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Romanları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Aytekin, H. (2016). *Çocuk ve Gençlik Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Eskimen, D. A. (2015). Gülten Dayıoğlu'nun Yada'nın Gizilgücü Adlı Eserinde Eğitsel, Fantastik, Estetik ve Halk Kültürüne Ait Unsurlar. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(34), 63-77.
- Kavcar, C. ve Oğuzkan, F. (1999). *Örnek edebi metinlerle yazılı ve sözlü anlatım*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kaya, E. ve Ekici, M. (2015). Sosyal Bilgiler öğretiminde gezi yazılarından yararlanma: Gülten Dayıoğlu'nun gezi yazıları örneği. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 19(1), 87-114.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (3.Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Oğuzkan, F. A. (2013). *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı* (10.Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

Gülten Dayıoğlu'nun Gezi Kitapları Üzerine Bir Değerlendirme

Şirin, R. M. (2000). *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Yalçın A. ve Aytaş G. (2002). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

İncelenen Kitaplar

Dayıoğlu, G. (2010). *Kangurular Ülkesi Avustralya'ya Yolculuk*. İstanbul: Altın Kitaplar.

Dayıoğlu, G. (2015). *Mısır'a Yolculuk*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Dayıoğlu, G. (2016). *Bambaşka Bir Dünya Amerika'ya Yolculuk*. İstanbul: Altın Kitaplar.

Dayıoğlu, G. (2017). *Kafdağı'nın Ardına Yolculuk*. İstanbul: Altın Kitaplar.

Dayıoğlu, G. (2017). *Efsaneler Ülkesi Çin'e Yolculuk*. İstanbul: Altın Kitaplar.

Dayıoğlu, G. (2017). *Meksika'ya Yolculuk*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Dayıoğlu, G. (2018). *Okyanuslar Ötesine Yolculuk*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Dayıoğlu, G. (2018). *Kenya'ya Yolculuk*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Extended Abstract

Introduction

Travel writings are written in literary form to explore, recognize, or describe places that are not visited in the life of a person. The author shares the geography, natural beauties, history, architecture, religious beliefs, cultural life and socio-economic structure of the places s/he went during his/her trip. Travel writings indirectly transmit information about history, geography and social life to the child. The travel script allows the child to have a good time while learning. It changes the way a child perceives the world and the environment to develop positive attitudes and behaviours towards people, societies, cultures and beliefs that are different from his/hers.

In this study the travel books of Gülten Dayıoğlu who has been writing for children since the beginning of her writing career are evaluated in terms of the qualities they possess and the contributions they make to children.

Method

The study is structured on the basic qualitative research method. A researcher can do a qualitative research study, not phenomenological, buried theory, narrative analysis, critical or ethnographic work. The main objective is to interpret and describe a phenomenon. This pattern is widely used in education. Data can be obtained from interview, observation or document analysis (Merriam, 2013).

In this study, the following books of Gülten Dayıoğlu were examined; "Kafdağına Yolculuk (Journey to Kaf Mountain)", "Okyanuslar Ötesine Yolculuk (Journey Beyond the Oceans)", "Bambaşka Bir Dünya Amerika'ya Yolculuk (Journey to a Different World, America)", "Efsaneler Ülkesi Çin'e Yolculuk (Journey to the Land of Legends, China)", "Kangurular Ülkesi Avusturalya'ya Yolculuk (Journey to Country of Kangaroos, Australia)", "Kenya'ya Yolculuk (Journey to Kenya)", "Mısır'a Yolculuk (Journey to Egypt)" and "Meksika'ya Yolculuk (Journey to Mexico)".

Data were collected by document review. In qualitative research, document review can be used as a stand-alone data collection method. Document review covers the analysis of written materials containing information about the facts that are intended to be investigated (Yıldırım & Şimşek, 2011).

Descriptive analysis method was used for data analysis. The data examined in descriptive analysis were summarized and interpreted according to predetermined categories. The main purpose of this analysis is to describe the current situation and to transfer the data in a regular and interpreted way (Yıldırım & Şimşek, 2011). The evaluation was based on the qualifications required in the travel articles written by Arıcı, Ungan & Şimşek (2016).

In order to collect the data of the study, the books were read by the researchers for three times. Then, the data were transferred to the forms in detail.

As a criterion for the reliability of the study, it is important to present the findings through direct transfer (Yıldırım & Şimşek, 2011). For this reason, while presenting the findings, direct citations from encoded sentences in the works were presented in the study.

Result and Discussion

The information presented in the research shows that the travel writings call for the sense of curiosity and discovery in children and allow them to get to know different cultures. Travel writings, which contain interdisciplinary interaction such as history, geography and Turkish, and are among informative/instructive text types, enable children to internalize and familiarize with the information they see on the map, read from books, or that are described by their teachers. In addition, it helps children recognize the richness of Turkish expression with its fluent and impressive style as well as its explanatory and descriptive narratives.

Gülten Dayioğlu 's travel books shed light on the imagination of children and allow them to explore new adventures in different worlds. The writer who closely follows the tastes and tendencies of the children always keeps their interests alive by calling out to the world of children. The author considered the developmental characteristics of the target audience and supported it with a simple, fluent, understandable and sincere style.